

AZ ÖKO ZRT. TANULMÁNYA A MAGYAR TERMÉSZETVÉDŐK SZÖVETSÉGE KLÍMATÖRVÉNY
KONCEPCIÓJÁRÓL – A FŐ HATÁSOK ÖSSZEFOGLALÓJA

Az Öko Zrt. átfogó elemzést készített a Magyar Természetvédők Szövetsége klímátörvény koncepciójáról. Az éghajlatvédelmi törvény tervezetének főbb hatásai az alábbiakban foglalhatók össze:

- EU Energia – klíma csomaggal való kapcsolat* Számításaink azt igazolták, hogy ha a hazai stratégiákban felvázolt pesszimista forgatókönyvek valósulnak meg, akkor az EU felé vállalt ÜHG csökkentési célkitűzéseinket nem tudjuk megvalósítani. További elemzések szintén rámutattak arra, hogy a nagy, ipari szennyezőkből álló ETS szektor vállalásának teljesíthetősége jelentős mértékben függ az ún. nem ETS szektor (elsősorban lakosság, közlekedés) „fogyasztói magatartásától”. Ennek befolyásolására jelenleg főleg csak támogatások, kedvezmények vonatkoznak. A javasolt rendszer egyik fő erénye, hogy éppen a nem ETS szektorban is egy kvóta jellegű szabályozással szavatolja az EU előírások betarthatóságát.
- A jelenleg érvényben lévő célkitűzésekkel való összhang* A kvóta-rendszer alapján meghatározott célok megvalósításának eszközei - energiatakarékosság, energiahatékonyság, megújuló energiahordozók használata - gyakorlatilag megegyezik két hazai stratégiában foglaltakkal (Megújuló Stratégia, Energhatékonsági Cselekvési Terv). E két dokumentum ugyanakkor elismeri, hogy a megvalósításhoz szükséges jelentős mértékű támogatás biztosítása kérdéses. A MTSZ által javasolt kvóta-rendszer a visszatérülő alappal azonban képes kezelni ezt a problémát.
- Teherviselő képesség figyelembe vétele* A szabályozások szigorodása következtében (BAT előírások), illetve a drasztikusan emelkedő energiaárak miatt nőtt az iparágak energiahatékonysága, ugyanakkor a lakosság jelentős potenciállal rendelkezik. A megvalósíthatóság alapvető feltétele, hogy meg kell határozni minden szektorban a tényleges és valós (!) energiatakarékossági és energiahatékonysági potenciált, illetve a primer és szekunder energiafelhasználást (nem csak a lakossági ágazatban). A célkitűzéseket ágazatonként eltérő mértékben és a lehetőségek figyelembe vételével kell megfogalmazni (ún. burden sharing). Viszont törekedni kell arra, hogy a csökkentési lehetőségeit minden ágazat a maximálisan kihasználja. Nálunk is működhetne a francia vízügyhöz hasonló energiaparlament, amely az érintetteket (termelők, lakosság, állam stb.) fogná össze, és így ők maguk határozhatnák meg a szektoronkénti kvóták nagyságát, mind a támogatható energiatakarékossági beavatkozások körét.
- „Szénszivárgás” kezelése: az egyes gazdasági szektorokra gyakorolt hatás* A kvóta-rendszer javaslat újdonsága, hogy a társadalmi, gazdasági teherviselő képességre vonatkozó javaslatokat a rendszer részeként kezeli. Az egyik ilyen fontos eszköz az ún. **visszatérülő alap**, a másik **a környezetbarát termékek és szolgáltatások piaca**. A kvóta-rendszer elvileg megdrágítja a fosszilis energiahordozók használatát, ugyanakkor a mindenki számára rendelkezésre álló források felhasználásával megvalósítandó energiahatékonysági és/vagy megújuló energiahordozó használatra váltás révén a vállalat képes elkerülni a fosszilis energiahordozó drágulást, sőt a korszerű technológia további versenyelőnyt is jelenthet számára. Összességében tehát megállapítható, hogy az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszere (EU ETS) miatt várhatóan bekövetkező „szénszivárgás” (iparágak kitelepülése) a kvóta-rendszer esetében elkerülhető, ha a rendszer a tervezett elemekkel (potenciálok figyelembe vétele, visszatérülő alap, környezetbarát termékek és szolgáltatások piaca) együtt kerül bevezetésre.

Kis- és közép vállalkozások megerősítése

Az alternatív energiatípusokhoz szükséges eszközök gyártása nagyon alkalmas lehet a hazai kis és közép vállalkozások megerősítésére, stabil és jelentős vásárlóerejű piacot találhatnak e téren. Amennyiben a környezetbarát termékek és szolgáltatások piaca a karbon-szegény vállalatokra terjed ki, az a hazai vállalkozások megerősödését szolgálhatja (pl. az alacsonyabb szállítási költségek révén). Mindez lényeges a jelentős import-igény elkerülése érdekében is, ami elsősorban a kvóta-rendszer miatt fellépő energiahatékony technológiák iránti keresletnövekedésből adódhat.

Szociális szempontok figyelembe vétele, társadalmi hatások

Várhatóan legszegényebb rétegek esetében a fogyasztás jó ideig nem fogja elérni kvóta szintjét, ezért nekik megtakarításaik keletkeznek, amelyet életkörülményeik és ellátásuk javítására fordíthatnak.

A megújuló erőforrások helyi, közösségi használatát célzó fejlesztések a szegénységben élő családok helyzetén is javíthatna.

A középrétegek számára már érzékelhetővé válnak a szigorodó felhasználási kvóták. Számukra felmerül a kérdés, hogy takarékoskodnak, beruháznak, vagy fizetnek a többlet kvótákért. A rendszer működtetését túlnyomóan a magasán túlfogyasztó réteg fizeti meg.

Foglalkoztatottságra gyakorolt hatás

A tanulmány a kvótarendszer foglalkoztatottságra gyakorolt hatását több szektorban vizsgálta. Az építőiparban az évi beruházási többlet (~685 Mrd Ft) mintegy 40 ezer fő bruttó foglalkoztatottság bővülést jelent, ami 2007. évi építőipari foglalkoztatotti létszám mintegy 30 %-a.

A megújuló energiát előállító, illetve energiahatékony berendezések és gépek megfelelő üzemeltetését és karbantartását biztosító háttérpar további 4 ezer fő foglalkoztatását jelentheti.

Visszatérülő alap nagysága és forrása

A visszatérülő alap forrását (azaz a kihelyezhető hitelállományt) az államnak célszerű biztosítania, jegybanki hitelfelvétellel és hitelpénz teremtéssel (amelynek kedvez a jelenleg alacsony kötelező tartalékráta). Évi 350 Mrd Ft-nyi hitel nyújtásához évi mintegy 7 mrd Ft-nyi betétállományra van szükség, a modellben vizsgált 10 év alatt (2020-ig) mintegy 70 mrd Ft-ra.

Környezetbarát termékek és szolgáltatások piaca

Fontos szempontnak tartjuk, hogy a környezetbarát termékek és szolgáltatások piacán csak a karbon-szegény technológiáknak, termékeknek és szolgáltatásoknak teremtsünk piacot. Egyrészt ezzel további versenyelőnyt nyújtunk a technológia-korszerűsítésen „átesett” vállalkozásoknak (hiszen megnő az ilyen termékek és szolgáltatások iránt a kereslet), másrészt nem teremtünk új piacot a fosszilis energiahordozó révén előállított termékeknek és szolgáltatásoknak.

A kvótapiac likviditása

A bevezetendő kvótarendszert a jelenleg működő rendszerekkel összehasonlítva találunk egy lényeges különbséget: a jelenleg működő rendszerek önkéntesek, a tagok a kölcsönös segítségnyújtás érdekében önként vállalják a rendszerben való részvételt.

A kvóta-rendszer célja az, hogy minél több kvótapénzt a forgalomban tartson, ezzel növelve a környezetbarát termékek és szolgáltatások piacát, azonban a rendszer nem önkéntes. Ennek érdekében szükséges a kvóta forintra váltását valamilyen szankcióval pl. átváltási illetékkel terhelni.

A kvótatöbblet jelentős része várhatóan nem a leosztáskor fog keletkezni (mert egy átlagos felhasználásnál szigorúbb leosztás már eleve egy kvótahiányos állapotot fog eredményezni), hanem a kvótapénzben nyújtott hitelnél.

A kvótakiosztás lehetőségei

A kvótákat mindenképpen differenciáltan célszerű meghatározni, mind a szereplők (ágazatok), mind az energiahordozó előállítás szerint (primer vagy szekunder). Az energiahordozó típusa (pl. villamosenergia, kőolaj, gáz stb.) szerint azonban valószínűleg nem szükséges különbséget tenni, hiszen a rendszer a fosszilis energiahordozó szerkezetén belül nem kíván prioritásokat érvényesíteni. Így tulajdonképpen minden szereplő a fosszilis energiahordozó felhasználási jogosultság egy szereplőre jutó egy évi teljes mennyiségét kapja meg egy összegben. Ez egyrészt lényegesen egyszerűsíti az adminisztrációt, másrészt nagyobb mozgásteret biztosít az érintett számára (pl. többet autózik, de kevesebb háztartási villamos energiát fogyaszt stb.)

Működési kiadások mértéke és fedezete

A működési kiadások (adminisztráció, jegybanki alapkamat) bár jelentősek lehetnek előteremthetők, egyrészt adminisztrációs bevételekből, pl. kvóta átváltási illeték, kvótahitel kezelési költség, ill. az EU kvóta-kereskedelmi rendszerénél szigorúbb előírások miatt a rendszerben keletkező többletbevételekből, és nem utolsósorban a gazdaság-élénkítés révén befolyt adótöbblet befizetéséből.

Amennyiben a klímátörvény által bevezetett rendszer elkezd működni, akkor mind az ETS, mind a nem ETS szektorban többlet megtakarítások jelentkeznek az EUA (2013-2020) kvóták területén. A fentiekből származó bevételek –az állami támogatások szabályait betartva – különféle fejlesztésre, esetleg egyéb, az induló új rendszerből adódó problémák kijavítását vagy a felállított pénzügyi alap feltöltését szolgálhatnak.

A célok eléréséhez szükséges fejlesztési források és a lakosság teherviselő képessége

A visszatérülő alapból nyújtott (kvótapénz alapú) hitel, tulajdonképpen egy „állami” befektetésnek tekinthető, amely az állam számára a lakoságnál keletkező megtakarításból teljes egészében megtérül. A fosszilis energiahordozó célkitűzések eléréséhez szükséges fejlesztési forrás tehát nem a lakosság jövedelme, hanem a jövőbeni megtakarítás. Tehát a kvótarendszer által létrejött tehernövekedést a javaslat a visszatérülő alap létrehozásával megszünteti.

Környezeti hatások

A tanulmányban vizsgáltuk 4 lehetséges helyettesítő lehetőséget, a biomassza, szélenergia, vízenergia és a geotermális energiatermelés lehetőségeivel és hatásait. A tanulság az volt, hogy mind környezeti problémákat is hordoz, közülük a szélenergia talán a legkevésbé. Az azonban elmondható, hogy az igazi megoldás napenergia a technikai potenciáljának növelésében rejlik.

2009. október, Öko Zrt.